

№ 3

1936

KEVADIK

S I S U:

- H. Talvik: A. Sanga esikkogu. Arvustus.
A. Sang: Öine. Luuletus.
R. Hallimäe: Süda, sõna ja kevad...
A. Kink: Ühismatkade korraldamisest. Artikkel.
L. Püss: Pisikesele tüdrukule. Luuletus.
M. Kand: Tere tulemast ENK suvipäeviks Tõrva!
E. Karolin: Tõrva enne ja nüüd. Artikkel.
E. Elisto: Noored nimesid eestistama. Artikkel.
J. Viirde: Pühajõe legend. (Katkend.) Novell.
B. Kangro: Elli Amra. Novell.
H. Mark: Mõtisklusi pääsekretär Eduard Laugaste lahkumise puhul.
ENK novellivõistlus.
Tallinna koolinoorsoo töömailt.
Tõrva Ühisgümnaasiumi ja Keskkooli karskusringi tegevusest.
Liidu teateid.
Eesti Noorsoo Karskusliidu VIII suvipäevad.

A. Sanga esikkogu.

August Sang: *Üks noormees otsib õnne. Luuletusi. Kuldvillaku kirjastus Tartus, 1936.*

Eesti „lühirilise järeikasv“ küsimus on viimase aastakümne jooksul muutunud üsna piinlikuks: üksvahe näis, et meie noorim generatsioon pole võimeline tootma ühtegi tõsiselt arvestatavat värsitalenti. Kuigi pärast Adamsit ja Sütistet on ilmunud vaatepiirile paar keskmiselt andekat algajat, kuid nende esinemine pole suutnud tekitada mingit elevust. Seda enam, et Tammsaare, Metsanurga ja Jakobsoni suurromaanid olid lugejaskonna võõrutanud parimastki lühirikast.

Kuid poetidki on omajagu süüdi publiku ükskõiksuses luule vastu. Üheltpoolt, mõjustatud eluläheduse tendentsist, on püütud meie värsitoodangut (nii sisus kui vormis) lähendada tavalisele proosale, teiselt poolt — allutada seda igasugu keerukaile vormiekperimentidele, millega keskmine lugeja sammu ei viitsi pidada. Tänu just viimasele suunale, on eesti nüüdislühirika palju võitnud mõtte ja vormi nõtkuselt, kahjuks aga sagedasti sisemise laulvuse ja hingesoojuse arvel. Missugune meie poetide esteetiline maailmavaade ka poleks, kuid ärgu neid pahandagu lugeja soov, et nende värssides (pääle muude voo-
ruste) ka pisut luulet leiduks...

August Sangas on materjali tõeliseks lühirikuks. Rahuldades üldjoontes nõudlikemagi värsiharrastaja vormimeelt, täpne ja napp sõnastuses, peaks ta ometi sobima ka neile, kes luules on harjunud otsima eeskätt südameisude vaigistust. Temas on vahel otse hällilaululikkude sujuvust ja tunde-
dehellust, samas aga rabab ta terava vai-

mukuse, iroonia ja trotsiga; temas on alistuvat melanhooliat, aga ka võitlusepaatost, romantikat ja kainet asjalikkust, südant ja pääd. Keelekäsitlus on näiliselt lihtne, kuid ometi aimame selle taga haritud filoloogide värsilõppude kooskõlastamisel (domineerib täisriim) toimib ta enamasti vilunud artistina. Mõnedki palad, nagu näiteks „*Oli õhtu, oli sügis...*“ tohiks pakuda tänuhilikku ainet meie viisiloojatele.

Sanga esikteose juhtmotiiviks on terav protest väikekõnariiselt lameda argipäeva vastu; keskpärasest „õnnekeses“ näeb noor autor tõeliste eluväärtuste kardetavaimat vaenlast. Püstitamata utoopilisi ühiskonnaprogramme, januneb ta lihtsalt sisukama ja värviküllasema elu järele, kus päike oleks „päiksem“ ning „äike äiksem“ kui siin. Materialistlikkude igapäevatudede kehtimata parimaks tõestuseks on inimese parema mina igirahuldatus nendega. Mis mõte on arsti retseptil — „kõik on maine, kõik on aine... Jumal surnud, elab Freud“, kui selle kasutamine valutavale hingele mingit leevendust ei too? Ja kui toobki, siis seda halvem, sest sel viisil kätte võidetud rahu on haurahu. Ei, Sang ei alistu ilusate naiste ja supipottide kutsutavale võlule (millest ta horduvalt laulab), tema lunastuseks on

...haarata lehviva plagu
ja olla miitingumees,
sest võllasurmi on magus,
kuid igav on vaiksuses vees.

Just ennastohverdavas heroismis leiab ta otsitud õnne.

Vaatamata rohkeile masendus- ja kahtlusmeeleoludele, mõjub Sanga teos kokkuvõttes ometi noorusvärskena ning elujatavana; ükski noor ei tohiks jätta seda lugemata.

H. TALVIK.

Noorsoo enesekasvatuse ja elureformi ajakiri.

№ 3

XIII aastakäik

1. mail 1936

AUGUST SANG.

Oine.

*Ma karjel virgun pärast võigast und,
veel aiman nurgis taganevaid lõustu.
On kesköö. Rahutus. Mus tõuseb võõras sund;
ma tean: ma pean, kas nõustun või ei nõustu.*

*Ma tõusen. Väljun. Pilved ruttavad.
Ma ruttan kaasa kauget kutset kuuldes.
Vihm. Pimedus. Kuid teed on tuttavad.
Ma seisan kõrgel mere kaldal, tuultes.*

*Il vihiseb, voog kohiseb, roog kahiseb,
arg majak lämbumas on musta vette.
Õö taarnast laine laine pääle pahiseb,
mä tunnen: kõik nad peatuvad mu ette.*

*Lööb pooleks pilvetekk, kuult vajub raske rünk
ja veele langeb valgus, tume nagu veri.
Mu jumal! Elu! Armastan Sind, metsik, sünk.
Sind, vihm! Sind, torm! Sind, öö! Sind meri!*

Autori loal kogust:

„Üks noormees otsib õnne.“

Süda, sõna ja kevad. . .

Vaata neid helevalgeid kõrgeid, kõrgeid pilvesulgi! Mis imeline hinge kaasavõtt neis! Mis valusalt tunglev igatsus hakkab südamest kinni ja talutab nagu kaselaastu, nagu liblika — ei tea isegi, kuhu.

Tõttan välja linnast mööda lähimat maanteed — kas järele neile helevalgeile pilvile? Jooksen, kõnnin kas tunni või kaks või kolm — ma ei tea. Päike pöördub õhtusse. Oh sa imelik eha!.. Ja jõgi kui pärliöö.

Miski jõud, tugevam minust, üha mind talutab edasi, kuigi linn mu taga ju kustub kauguse sinendusse. Pean tagasi sinna —: pole mul ju kuhugi tõtata vastu ööd.

Ja ometi edasi astun.

Eemal teest metsaveeres tehakse kütist. Värske mulla lõhn uimastab mu. Kuid see pole hävitav linna mürgiaur, mis tarvitaks vägivalda mu meelte ja elu üle. Ei! Selles on andumise rambe unustus, mis viib kaasa, hetkekski mu mõtlemata vastupanule. Ning äkki imeselgena tunnen: Mõtted, aimes, tunded, mille järgi linnas oma kitsa üürikambri nelja seina vahel, silmade palavikuliselt hõõgudes kuulasin, on nüüd mu südame ümber mõistatamatust suuruses ja mõistatamatult hulgi.

On saabumas taas oleva kauneim ime — kevad — hullutava jõuga.

*

Hakakem kinni kevadest! Mingem kaasa ta hõõguva kutsega, hinge andudes talle.

Kas peaks sellest üldse veel kõnelemagi? Kas ei ole see endast mõistetav? Kas ei ole see noorusel juba veres?

Siiski! Sest miks on veel liiaks vähe tüdrukuid ja poisse üksikult ja rühmiti meie kevadisil väljadel, luhetadel, metsades, kingustikel, maanteil?

Miks meie noored veel nagu kuidagi häbenevad matkuri seljapauna?

Kas on see loidus? Siis saagem võitu sellest oma nooruse tungleva jõuga! Või on see lihtsalt harjumatus? Siis kasvatagem see vääramatuks harjumuseks!

Seepärast nüüd, mil jälle nii lähedal on kevadiste päevade paitav soojus ja meie põhjamaise varasuve valged ööd, kõnelegem ja kutsugem: Läki minema, mina siit, sina säält! Kas kaks kõnnime koos või hulgi, poistel rõõmud seotud vööna vööle; tüdrukul laulud põllega rüpes. — Ärgu arvatagu, et see kõik vajab liiaks kulu. Saab läbi piskugagi. Kui on vaid suurt hoogu ja indu.

Ärgu arvatagu ka, et matkaeg on ulaaeg, jõuetu ja tühi. Ei! Tuhat kord ei! Elavam igast õpitavast kirjatähest on oma vahetu mulje. Rohkem kui ükski õpetav sõna suudab elav kokkupuut õpetada armastama kodurahvast ja maad. Ning mis iganes keegi meist mõtleb ilusat ja suurt ning annab sellele kuju oma hinge kaudu, kui palju sellest ei ole sündinud lageda taeva all või avara mere kaldal või maanteeliiva helendavas lummutuses!

— Neid minu nooruse aegade unustamatuid päevi, mis olid tulvil hardumuslikku jõudu, me rännates kodumaa randadel ja saaril, kõrvemetsade järvil ja kingustikel, jõeasadel ja heinamail! Neid öid õitsetulel metsas, mil üle südaõogi laotus helenduv taevakuma ja linnulaul! Need jäävad elu pärisvaraks, kuhu hing hardustundes ikka jälle astub tagasi saama tuleva-radadele uut jõudu.

Noored ligidal ja kaugel! Võtku teid kõiki te südamekevadest looduse kevad tuliselt kaasa! Tundke tuksuvat enda südant igas puhkevas õies, igas kastepisarar, koidupunetuses ja päikeses! Ning hüüdke siis hinge põhjast hommikusse tühjenduva jõuga otsekui messiohvrina:

Vaatan usaldavalt maailmaste. Lähen ja teenin valgust. Ja mida

Ühismatka de korraldamisest.

Matkad, ekskursioonid, õppereisid — need on neid maagilisi sõnu, millised eriti nüüd, kevadel, kõikide noorte unistuses uuesti elustuvad. Kauged maad ja mered, rahvad ja linnad, millest kuulnud maateaduse tunnis või loetud reisikirjus, on meid kõiki täitnud otse talumata igatsusega seda kõike ise näha. Tänapäeval on raketdatud rida organisatsioone ja eriühinguid turismi teenistusse, korraldades päämiselt välismaisi ühismatku. Need on aga võrdlemisi kulukad. Mõniseda või ka mõnikümmend krooni on ülepääsmatuks takistuseks suuremale osale meie noortest.

Ja ometi võime oma matkakirge rahuldada üsna väheste kuludega, kui mitte öelda — täiesti ilma kuludeta. Kas teie tunnete oma kodumaad? Kas teie tunnete oma kodu lähematki ümbrust, rääkimata kodumaa kaugematest nurkadest? Kas olete nautinud seda ilu, mida pakub külluses meie loodus? Kas tunnete juba oma rahvast ja tema erinevaid kombeid? Ei. Aga ometi igatsete kaugetele radadele, võõraisse maisse?! Õppides tundma iseennast, mõistame teisi; õppides tundma oma kodumaad ja rahvast, õpime mõistma teisi rahvaid.

Seepärast — õppigem kõige päält tundma oma kodumaad!

Selleks pole tarvis suuri omnibusi, autosid, raudteeronge ega muid kulunõudvaid liiklemisvahendeid. Seljakott selga, kepp kätte — ja olemegi valmis matkaks — jalamatkaks.

Jalamatk on odavam ja sisuküllasem matkavorm, mispärast allpool puudutan lühidalt vaid jalamatka korraldamist.

iganes ma leian, ma tahan armastada seda. Rajud, et tulete, ja, päike, sa paistad, jõud, nälg, katk, jõud, rõõm: minu süda siin!.. Mina ei karda, mina ei põgene, mina ei nea, mina ainult — armastan.

1. **Jalgade ravi, jalatsid.** Jalad on meie liiklemisabinõudeks, seepärast tuleb nende eest piinlikult hoolt kanda. Enne matkale asumist lõikame küüned lühikeseks, arsttime konnasilmi ja paksu nahka. Jalatsiteks valime tugevad, kantud saapad või kingad, millega jalad on juba harjunud. Need ei tohi olla kitsad ega liiga avarad.

2. **Matkahaarjutused.** Pike-mate matkade eel on soovitatav korraldada lühemaid harjutusmatku oma kodukoha lähemasse ümbrusse, et kontrollida päämiselt valitud jalatsite tarbekohasust. Neil käikudel harjutada ka paljajalu-kõndimist jalatallanaha tugevdamise sihiga.

3. **Osavõtjad.** Matkagrupp koosnegu ülimalt 10 isikust, sest suurema arvu toitlustamine ja ööbimine võib tekitada raskusi. Vanus ja vastupidavus olgu enam-vähem võrdne.

4. **Varustus.** Isiklikus seljakotis leidku ruumi: õhuke vaip, lina, käterätik, jalakuivatusrätik, seep, kampsun, hambahari ja pasta, vahetuspesu, tagavarasukad, võimlemis-kingad, kahvel, nuga, lusikas, joogikruus, vee pudel, päevaraamat ja pliiaats, õng, raha.

Üldiseks varustuseks, mis jagada vastavalt iga ühe ülesandele: matkakaava, teedekaart, juhiskäsiraamat (Rändur Eestis, Turist Kagu-Eestis vms.), kompass, nõel-niit, määrdekarp jalatsite jaoks ühes harjaga, riidehari, joodtinktuuri, marlit, boorvaseliini, päevapildi-aparaat, käsipall, liiklemisabinõude sõiduplaan, taskulamp.

5. **Matkakavas** ära märkida üldine marsruut, vaatamisväärsed kohad, ööbimispaigad ja nende vahelised kaugused.

6. **Matkajuhiks** tuleb valida kogenenum, vilunum, võimalikult aastailt vanem, kes peab end vastava kirjanduse abil põhjalikult ette valmistama, et anda kohtadel seletusi, kut-

Matkajad.

Foto V. Eller.

sudes selleks appi ka kohalikke elanikke. Tema korraldusi tuleb täita vastuvaidlematult.

Matka kord. Päevane teekond olgu 20—30 km, kusjuures tunnis käia 4—5 km. Ei tule rutata, vaid käia rahulikult, ümbrust vaadeldes, naljatades, lauldes, luuletades. Õnnestunud salmid kohe üles kirjutada, muidu ununevad. Puhkuseajal või õhtul neid mõnel sobival viisil laulda. Edasiliikumiseks valida rohkem metsateid, kõrvalradasid, mitte ainult suuri maanteid. hommiku- ja õhtupoolikul, palaval lõunaajal puhata, pesta jalgu, supelda.

8. **Ööbimine.** Selleks paluda heinaküüni, tallilakka või aita. Et magamistarbed kaasas, pole pererahval palju tüli. Ettevaatust tikkudega! Kui on võimalik kaasa võtta tükeldatav telk, tuleb varakult leida sobiv laagriplats. Magada vähemalt 9—10 tundi.

9. **Toitlustamine** sündigu ühiselt, 3—4 korda päevas, õhtul — hommikul ööbimispaigas. Toidu eest tuleb loomulikult maksta, kuna ööbimise eest tavaliselt tasu ei nõuta. Kõik kulud kanda kassaraamatusse, mis hiljem jagatakse osavõtjate vahel.

Meie „määrustik“ on valmis. Kõige paremini õpime teda tundma matkal

kõigis ettetulevais üksikasjus. Praegu on aga paras aeg ettevalmistustega alata.

Ja kui kord tuleme matkalt tagasi värskeina, elamusterikkaina, pruunistunuina, võime rõõmsalt paisuval südamel hüüda ühes luuletajaga — ilus oled, isamaa!

LEIDA PÜSS.

Pisikesele tüdrukule.

*Sina oled tilluke maasikas,
punatäpine kleidike üll.
Silmades sätendus kelmikas.
Küll sina küpsed — küll.*

*Õrnake alles su kuju,
ahtake luukere raam,
ent juba raputab tuju
liikmeid su, pisike daam.*

*Mõtlen, kuid sobiks su pilku
sisim lainete mäng,
mõtete õilsate vilku.*

*Aastaid mõnd paisu veel, pung!
Kaunide tunnete tilku
täis vist su elupang,
oled kui sirgunud neitsiks.*

Tere tulemast ENK suvipäeviks Tõrva!

Sel aastal korraldab Eesti Noorsoo Karskusliit oma suvipäevi 19. kuni 21. juunini Tõrvas. Tõrva kannab linna nime alles kümnendat aastat, ei ole temal kuulsat minevikku, nii kui mõnelgi meie kodumaa linnal. Umbes üks inimpõlv tagasi mühas Tõrva linna kohal mets. Meie linn on noor ja temal on tulevik. Vaatamata oma võibolla mitte küllalt ilusale nimele on meie linn ilus. Loodus on teda kaunistanud järvedega, jõega, metsaga, nõlvadega ja orgudega. Tõrva on looduse poolest üks ilusamaid linnu Lõuna-Eestis, ta on kujunemas üheks Lõuna-Eesti külastatavamaks suvituslinnaks. Mitte ilma põhjusteta ei pidanud NMKÜ siin viimased kaks aastat järgimööda oma suvikooli. Muinsusmälestusmärkidena on Tõrva külje all Liinamäe maalinn, praegune Tantsumägi, mis hästi säilinud. Vähe kaugemal orduaegsed Helme lossi varemed ühes „põrguhaudadega“ ja maa-aluste käikudega. Nii tuleb igatpidi õnnestunuks pidada ENK juhatuse poolt sel aastal valitud suvipäevade kohta.

Elame ajal, kus rahvaste elupulss lööb kiiresti, kus mitmed endised töökspidamised asetatakse uutega. Elame rahvustunnete süvendamise aja-järgul. Peame tunnistama, et ka meie juures just viimastel aastatel on rahvustunne rohkem tunnustust leidnud kui kunagi enne. Tahame tõsta oma rahva omapärasust, kultuuri, tahame kaunistada oma kodu, tahame olla vääriliseks kultuurrahvaks teiste kultuurrahvaste peres.

Aastad annavad inimesele teadmisi ja kogemusi, kuid tavaliselt aastad röövivad inimeselt seda vara, mille poolest nii rikas on noorus, s. o. noorusvaimustust, noorustuld. Ning kui noored üle maa oma suvipäevadeks kokku tulevad, kas ei löö siis lõkkele noorustuli suurtes leekides. Neis on noorte õilsamad püüded oma isikliku tuleviku, oma rahva, oma kodumaa, oma riigi kohta. Kas ei ole see pandiks meie paremale tulevikule?

Tulge, noored, oma vaimustusega, oma noorustulega tänavustele suvipäevadele! Õppige tundma üksteist, süvendage üksteise mõtteid, üksteise õilsamaid püüdeid! Olgu need suvipäevad kõigile osavõtjaile ergutuseks meie paremais püüdeis!

Kõigile ENK suvipäevadest osavõtjaile

tere tulemast!

M. K a n d,

Tõrva ühisgümnaasiumi ja
keskkooli direktor.

Tõrvas, 19. aprillil 1936.

Tõrva üldvaade.

Tõrva enne ja nüüd.

Kuigi Tõrva linn on ametlikult alles kümneaastane, oli siin linn juba muistsel Eesti iseseisvusajal. See oli tugev muinaslinn kahe eelkindlusega.

Seni teadaolevail andmeil oli Tõrva linnamägi ainuke muinaslinn muistse Sakala lõunaosas, niipalju kui see kuulub praegusesse Eestisse. Seega moodustas muistne Tõrva juba muinasaja lõpul Lõuna-Sakalamaal tähtsa keskuse.

Muistset Tõrva linnamäge nimetab vanem põlv „Liinamäeks“, kuna noorem põlv teda ka Tantsumäeks nimetab, sest mõnekümne aasta eest oli Liinamäe mets Patküla mõisa pargiks ja Liinamäel korraldati tihti tantsupidusid.

Liinamäe muinaslinn koosneb õieti kolmest ridastikku seisvast kindlusest — pärislinnast keskel ja eelkindlustusist loodes ja kagus.

Ühest küljest kaitsevad pärislinna koguni kolm valli ja kaks kraavi.

Tõrva Liinamäe on võrreldes teiste Eesti muinaslinnadega ehituselt erandlik ja huvitav. Niisuguseid arenenud ja komplitseeritud ehitusega muinaslinna on päälle Tõrva Liinamäe meie kodumaal teada vaid mõni üksik. Kui sakslased meie maa vallutasid, hävitasid nad Liinamäe ja ehitasid tema järeltulija Helme ordulossi (a. 1265) 2 km Tõrvast loode poole.

See oli muistse Tõrva asetäitjaks ligi 500 aastat. Poola-Rootsi sõdade ajal a. 1658 lasksid rootslased ta strateegilistel põhjustel püssirohuga õhku ja sellest ajast on see varemetes.

Nüüd jäi meie kihelkond kaheksasajaks aastaks linnata, kuni tekkis juba 1000 a. eest muistsete esivanemate poolt valitud kohale, endise Liinamäe külje alla, Lõuna-Eesti kaunim linn Tõrva.

Tõrva asub ilusail ja vaheldusrikakail Õhne jõe kaldail Valga-Viljandi

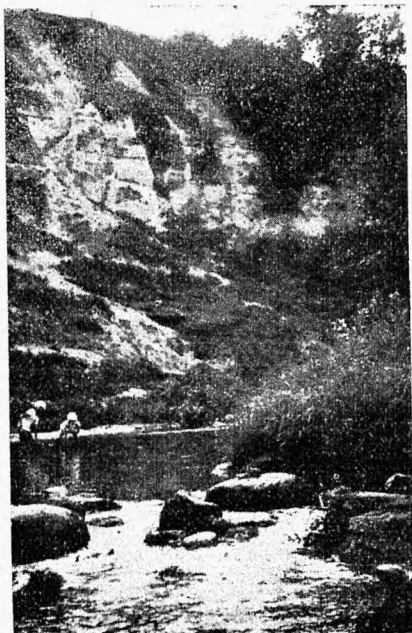
Tõrva. Õhne jõgi

ja Tartu-Pärnu teede ristlemisel. Samuti ristlevad siin mitu kaunist ürgorgu. Ühe ürgoru põhjas lookleb Õhne jõgi umbes 4 km ulatuses linna piires. Teine Šveitsi maastikku meenutav ürgorg kannab Tikste ehk Pokardi oru nimetust. Selle põhjas lookleb kivide ja suurte kuuskede vahel allikaterikas ja karestikune Tikste oja, mis suubub Tõrva piires Õhne jõkke. Kolmanda ürgoru kallas — Kõrgmäe — ei jää oma ilu ja võluvusega sugugi maha Taevaskojast.

Selle meie Taevaskoja kõrgel kaldal asus meie muistsete esivanemate püha hiis. Hiis ise on küll muudetud põllumaaks, kuid ohvrikivi on praegugi oma kohal. Selle ürgoru põhjas vuliseb Keisripalee jõgi, mis samuti Tõrva piires suubub Õhnesse. Ühe ürgoru põhjas on kümmekond järve: Riiska, Vanamõisa, Talnamõisa, Üpruse, Enause, Kurvitse jne., millest kaks linna piires. Nii on meie linnas

Tõrva. Õhne jõgi.

Kõrgemäe — Tõrva Taevaskoda.

palju veekogusid, mis kõik pääle ühe on ilusa liivase põhjaga ja suplemiseks nagu loodud.

Neljast küljest ulatuvad meie linna kaunid metsad. 65 aasta eest oli kogu praegusel Tõrva südalinna pindalal ilus männi- ja kuusemets.

Tõrvas on kuni 400 maja. Aadressbüroo andmeil on elanikke 2900, kuid tegelikult on see arv ligi 3200, sest nagu meie naaber Valga on jagatud kahe riigi vahel, samuti kuulub Tõrva kahe omavalitsuse alla. Nimelt kuuluvad mõned Tõrva tänavad Patküla vallavalitsuse piiridesse näit. Kooli, Piima jt.

Kohati on linna ja valla piire aetud piki tänavat, nii et paarisnumbriga majad on linnas, paarituga vallas.

Tõrva oma kauni ümbruse ja rohkearvuliste ajalooliste ja mütoloogiliste kohtade tõttu on kujunenud viimastel aastatel paljude ekskursioonide sihtkohaks. Mitmekilomeetrilise läbimõõduga maa-alalt leiame siin vaatamisväärsusi kaugest muinasajast kuni tänapäevani. Olgu neist nimeetatud veel mõned:

1. Põrguhaud Helme ordulossi ligidal, kust Kalevipoeg teise põrguskäigu puhul pääses Vanasarviku tallu. Siit on üles kirjutatud Kalevipojas leiduvaid laule.

2. Maa-alused käigud, millest rahvajutu järgi üks viinud Viljandisse. Praegu pääseb seda käiku mööda 80 sammu maa alla.

3. Ohvri- või Helmeallik, kuhu neiud ohverdasid teatavatel pühadel oma helmeid süütuse ja iluduse kaitsevaimule.

4. Arsti allik.

5. Barklai de Tolli kabel 9 km Tõrvast.

6. Valgjärv, kuhu ordu arhiivi andmetel orduaja algpäevil vajunud „uhke ja suur“ mõis järve põhja. Vaikse ilmaga on praegugi näha järve põhjas palju, palju palke, kohati ainult 1 m sügavusel.

Nii pakub Tõrva paljugi vaatamisväärsust ja kaunist. Jäeb vaid loota, et noored kasutavad juhust ja rohkearvuliselt külastavad seda Lõuna-Eesti ilusat linna.

Noored nimesid eestistama.

Tunneme noorust kui kõigele heale ja uuele vastuvõtlikku aega, teame noorte kirglikku kaasaeramist iga aja ideelistele liikumistele, samal ajal kui vanad selles sagedasti näevad ainult tarbetut endiste traditsioonide purustamist. Nii on vanemal põlvel raske loobuda ka eluaeg kantud võõrapärasest nimest, millega on ühendatud olnud kõik senised saavutised ning püüded. Ometi nüüd on nemadki suurel määral mõistma hakanud riiklike ning rahvuslike huvide ülekaalukat tähtsust selles asjas, misugust nime eestlane kannab, kuigi isiklik harjumus ning mugavus räägivad endise nime kasuks. Seda enam mõistab aga noorus, et vanemalt pärandatud võõrapärane nimi pole mingi perekonna-pühadus, vaid umbes sada aastat tagasi meie esivanemaile võõr-lemendina mõisniku poolt külge poogitud. Sellest saja-aastasest võõrnime okupatsioonist vabanemist ning tagasiminekut esivanemate eestilise perekonna- või hüüdnime juurde tähendab praegune nime eestistamine.

Igal teadlikul vanemal on rõõm näha oma lapsi vabadena sellest võltsisildist, mille all nemad seni olude sunnil on pidanud elama. Ammugi iga nooruk ei leia võimalikuks „ehitada“ oma kodumaad ning rahvast armastavat isikut võõrkeelse pealkirjaga. Eestlasele on see isiklikultki ju lihtsalt talumatu.

Peale selle on noorpõlve teha, kas tulevikus välismail tutvustavad eesti kirjandust, kunsti, sporti ja riiki nimepidi eesti või võõrast rahvusest tegelased, kuna senisel põlvel seniste eksimuste järele on raske asja korraga heaks teha. Ainult rahvuslik õige nimi säilitab teiste rahvaste teadvuses meie loodud kultuurelemendid eestluse varana ning toetab tema edasielamisvõimalusi.

Noorel on ka nime muutmise tunnundvalt kergem, sest ta pole jõudnud veel siduda sellega oma elus suuri

saavutisi ning teeneid. Seda hädaohtlikum on aga viivitamine, sest aja jooksul kasvab ta ikka rohkem kokku vana nimega ja sellest loobumine läheb üha raskemaks.

Sellepärast on loota, et eesti rahvusest noorpõlv, eriti selle haritud osa, saajaprotsendiliselt püüab kõnealuse loomuliku ideaali poole ja püüab selles veenda ka oma vanemaid ning sõpru. (Karsklase juures kuulub see iseenesestmõistetavalt tema ühiskondlikest huvidest tingitud tegevuse üldprogrammi.) Nüüdsel ajal peaks see olema kerge, sest nime eestistamine pole enam „noorte idealistide eluvõõras püüe“, vaid lõpuks on riigi juhtkondki leidnud selle mõödapääsemata tarvilikuks.

Nime eestistamiseks on loodud igasugu soodustusi. Tuleb vaid täita valmistrükitud sooviavaldusleht ja esitada nimemuutja alalise elukoha (linna, alevi või valla) perekonnaseisu-ametnikule, ilma mingi makсутa. Enne seda ainult peavad seal olema avatud nimemuutja perekonnakirjad, mis niikuinii kahe aasta jooksul on kõigile kodanikele kohustuslikult sisseseatavad. Nime eestistajale aga tellitakse (perekonnaseisu-ametniku poolt) selleks tarvilikud tunnistused vastavast kogudusest tasuta. — Perekonnapeaga koos saavad uue nime tema abikaasa ja alla 18 a. lapsed, samuti ka üle selle vanuse vallalised lapsed, kui nad on juurde lisanud oma nõusoleku-allkirja. Alla 18 a. lapsed iseseisvalt nime muutes peavad sooviavaldusele muretsema perekonnapea allkirja, et see lapse esitatud nimemuutmisega nõustub. Üle 18 a. vanused lapsed saavad nime muuta päris iseseisvalt.

Arvestades kõiki mõeldavaid soodustusi ja vastutulekut, jääb loota vaid väikest tahteavaldust iga võõrapärase nime kandja poolt — ja kõik toimub iseenesest. On ka loota, et seda idealistlikku tahet noortel ei puudu.

Pühajõe legend.

(Katkend.)

Kaua kestsid sel aastal külmad ja püsis lumi, kuigi pööripäev oli ammu möödas. Nälja kondise käe pigistus sundis metsaelanikke sihitult ekslema laanes ja kaeblikult kõlas nende kurb hääliitsus vastu külma taevast.

Nälg leidis tee ka Tõndre osmikusse. Näandalapäevad pödes Auno jalga, suutmata tõusta asemelt. Juba teisel päeval lõppes ta napp toit ja algasid kurvad näljapäevad.

Viimaks, suutmata kannatada üha suurenevat nälga, tuikus ta rabale ja otsis üles nülitud rebase külmanud raibe, mis ta õnneks oli jäänud nägemata lindudest ja haistmata loomist.

Möödus päevi ja Auno võis juba asuda suuskadele, et teha lühemaid retki rabal. Kuid jahiohn oli ta täiesti hüljanud. Harva sattus ta püünisesse mõni väiksem loom või lind, kellest jätkus parajasti üheks kõhutäieks.

Palju mõtles neil näljapäevil Auno endast ja olendeist, keda ta ei näe, ei kuule ega haista, kuid kes siiski on

võimsamad kui tema. Värisedes meenutas ta mõrva, mille ta oli toiminud, tappes metsakuninga; ja ta nägi kõigis õnnetusis haldjate karistavat kätt. Kuid vahest siis, kui ta tõukab ümber risti Laanepere õues ja vabastab Pühajõe vood, lepivad haldjad temaga ja saabub taas kuldne aeg. Nii mõtles ta ja suureks paisus viha võõraste vastu.

Ühel õhtul pööras tuul lõunasse ja järgmisel päeval hakkas sulama Tõndre jäätunud kate. Auno asus suuskadele ja otsekui põgenedes ruttas ta kätikult, et jõuda inimeste manu, enne kui muutuvad läbipääsmatuks raba- ja metsateed.

Õhtuks jõudis ta Laaneperre. Leebelt libises lõunatuul üle hangede ja Pühajõelt kostsid raksatused — jää pragunes.

Tapetud olid viimased loomad Laaneperes, viimane jahu kraabitud salvest. Laudas, aidas ja reheall, kõikjal kollitas nälja kaame, aukuvajunud silmadega nägu.

V. Birk.

Liidu abijuhatajad Heinrich Mark ja Kärt Laugaste.

Tõesti polnud endised ajad Laanepere. Polnud enam kihisevat mödu, millega muidu võeti vastu Tõndrelt saabunu. Ja pärast murti kõbapurust leiba ja rüübati vesivedelat kõrti. Soendades ennast lõuka paistel mõtles Auno, kuis vanasti oli kõik teisiti. Kuis siis, meel rõõmus magusast mõdust, pilas neidudega ja vahel põrutas oma suure rusika lauale, nii et hüppasid isegi mahukamad pütid ja kausid. Polnud need jutudki enam endised. Ei räägitud mehetegudest laanes ja kaugel maal, vaid halati elu ja neati lummu, mille olid toonud võõrad riisujad.

Koguneti lõuka ümber. Tuisu mühinas ja tule praksudes arutati tasasel häälel halbu aegu.

„Kõiges on süüdi need röövlid, kes talitavad meie metsis ja nurmil kui pärisperemehed,“ lausus Rüne, Laanepere vana peremees; mees hall, kuid küllalt veel turjakas keerutamaks taprit ja kandmaks kilpi. „Palju on valatud verd meie maa pärast, kuid veel peab langema mehepoegi, sest võõrad peavad kaduma raja taha. Oma tegudega on nad sootuks pahandanud vete ja maa hääd haldjad; roojastanud Pühajõe puhtad vood. On kunagi enne põud ja sonne aastaid järgimööda, kõrvetanud vilja ning kiskjad lõhkunud me karju? Oleme ka ise süüdi. Võõraste sundimise all kuulekalt ehitasime tammii Pühajõe ja taganesime oma jumalaist. Nende nälginud jumal ristil, kelle lubasime püstitada oma õue, on pahandanud haldjad ja vanemate vaimud. Ei aita hiislari palved ega jõua neid lepitada ka vähesed annid meie kehvalt laualt. Needus on laskunud me maile.“

Sääl langesid Auno sõnad: „Lõhkugem tamm!“

Need sõnad olid hirmsad. Tardunud vaikuses vahtisid mehed maha. Vana Rüne oli esimene, kes tõstis silmad ja kordas tasa: „Lõhkuda tamm.“ Tõukas siis halli pää kuklasse ja lausus otsustavalt: „Jah! Tamm tuleb lõhkuda! Päästame kütkest pühad vood, ehk õnnistavad siis taas esivanemate vaimud meie töid ja

toimetusi. Võtku iga mees kaigas või kirves ja veel täna rändab Pühajõgi takistamatult oma teed!“

Segunesid meeste hääled ühiseks kisaks ja rüsinatormati õue. Varustatud kaigaste ja kirvestega asus meestejõuk teele uduses kevadöös. Õueväravas kisti maha rist ja rasked hoobid sadasid kõhnale puukujule ristil.

Tummana kulges meestejõuk läbi metsa, üle märja heinamaa, kallastest väljapaisuva jõe poole. Vaikspasid mehed läbi vee ja lumelõrtsi. Aegajalt libises mõni, tõusis märjana, vandus ja ruttas teistele järele. Ees mustasid veski müürid ja suuremaks paisus langevate vete kohin.

Mehed seisid kaldal ja vaatasid, kuidas jäätükid, ratsutades lainete harjal, tormasid läbi vesivärvade alla kividele.

„Pole meil tarviski lõhkuda tammi; sulgeme vesivärvad ja küll vesi ise hoolitseb muu eest,“ lausus Auno ning juba ta astus ettevaatlikult mööda libedat palki tammi keskkoha poole. Ta jõudis esimese värvani. Kirvega raius ta jää eest ja laskis värvava alla. Teisega toimis ta samuti. Kadus langeva vee kohin ja mehed kuulsid, kuis huikas öökull üle jõe.

Ikka rohkem kuhjus jäätükke paisu ette. Peagi oli neist tekkinud sulg, mis surus tammile päle. Taamalt tuli juurde ikka uusi jäälahmakaid. Raginaga pörkusid nad vastu sulgu ja ajasid siis end püsti kui perud hobused. Kui tuli mõni suurem, raksusid kokkupõrkel ähvardavalt tammi toed. Sõnatult vahtisid mehed, kuidas tõusis vesi ja kuhjus jää.

Kuid mõisas, veski lähedal, oli märgatud kogusid tammil ja pandud tähele vee kohina kadumist. Kostasid ärritatud hääled ja koete haugatused. Peagi lähenes mõisa poolt hüplevaid tulekesi. Tuled ristlesid heinamaal loikude vahel ja tõrvikute valgus helkis mustas vees. Nüüd jõudsid mustad kogud veski juurde. See oli valitseja relvastatud sulaste saatel.

„Käige minema tammilt, koeranaod!“ röökis ta vihane hääl. Ähvar-

Helme. Tikste org.

davalt seisid Laanepere mehed tammi otsal. „Kaduge, või ma lasen teid alla heita tammilt!“ kisendas valitseja.

„Ei me liigu sammugi,“ vastasid mehed ja pigistasid tugevamini malakaid ja kirvekuudasid peos.

„Kihutage nad vette ja päästke vesiväravad, enne kui on hilja!“ käsutas valitseja sulaseid.

Ja algas taplus tammi otsal. Kõlisesid mõõgad, matsusid malgad ja lõhestasid kirved soomussärke. Küll langes mehi mõõgahoopide all, kuid ülejäänud ei taganenud sammugi.

Vesi aga tõusis üha ja ikka uusi jäätükke kuhjus tammi taha. Juba tekkisidki praod tammi, kust purskus jugadena vett; kuid veel seisis tamm jää ja vee surve all.

Seisid ka mehed tammi otsal, võttes vastu hoope ja jagades tagasi. Ülevõimu all aga jagunes tammilõhkujate

jõuk kahele poole ja üksi jäi Auno kaitsma vesiväravaid, keertudes pikka malka.

Ei ulatunud temani pääletungijate mõõgad, sest mehe, kes julges astuda libedale palgile, pühkis halastamatult ta malk mustavasse sügavusse.

Auno tundis, kuidas värises tamm ta jalge all, kui uued jäätükid tormasid vastu sulgu. Vesi oli tõusnud juba tammi ääreni.

Järsku raksus tamm ja ta keskoht paindus aeglaselt ettepoole. Ragisedes vajusid palgid kahele poole ja mühinal vajusid veed alla; järele tormasid jäätükid, kiskudes kaasa palke ja kangutades kohalt kive.

Nii viisid kevadised veed endaga Tõndre küti, ega tea keegi, kus jõekäärus või kalda all puhkavad selle mehe kondid, kes päästis vallale Pühajõe vood.

Ära usu midagi paljast autoriteedist enda õpetajate ja preestrite vastu! Mis su enda kogemuse ja järelkaalumise järele su mõistusega kooskõlas on ja sulle enesele ning kõigile teistele elavatele olenditele kasuks on, seda pea tõeks ja tegutse selle järele!
Buddha.

Kui me ei tee mingeid järelandmisi, siis võime küll kannatada kahju, kuid ei millalgi minna põhja. Kompromiss, see leige kesktee, rikub meid, see on inimkonna salaurkais pesitsev haigus, hingede eksitav hämarus, ei päev ega öö.
Waldemar Bonsels.

Elli Amra.

Ühel hommikul ärgates mulle tundus, et laman kollases voodis oma valge laega toas — nagu vanasti. Akna ees on pikk lillevars kasvanud lakke, sirge ning peenike nagu loenöör. Väljas on esimene lumi, murud ja katused on nii valged, et ei julge silmi praotada. Olen aga õhtul unustanud lahti oma Päikese Ukse, Jaheduse Neitsid on hiilinud mu aseme ümber ja naeravad valges sõõris mind, magajat. .

Oh ei, siiski mitte nii ilus! Mu viletsa päetsi õlgedel valendab härmatis, puulehed on külmetanud enese. See on hallaööst. Pean tõusma, et jälle jätkata oma lõppematut teed läbi pori, läbi lume, läbi vihma. Milleks? — küsisin vanasti sageli eneselt. Nüüd ma enam ei küsi ega vasta. Kõik on nagu ta on. Mulle ei tähenda miski enam kuigi palju, nägin unes Elli Amrat.

Olin leeripoisina külastamas oma õpetajat. Tema majas olid madalad kurvad saalid musta tapeediga, tumeda antiikmööbliga. Õpetaja oli tõmmuvereline nagu padakuningas, pahem kulm puudus tal täiesti. Ta naine oli sale, toetus tõsisena mehe õlale. Kogu aja nägin neid koos ja mõlemaid korraga. Mängisime üht imelikku mängu. See seisis raha vahetamises üksteise tengelpungas. Minu kulunud ja alatitühi rahakott oli täis hõbetukateid. Siis sõitis õpetaja äkki minema. Olin õues teda saatmas. Kui ta läks, mustade hobulakkade värinat jäi minusse, reejalaste jäljed sätendasid lumel. Oli jahe, kuuvalgus raputas lund kirikumõisa laiadelt puudelt. Vaatasin häärberi uksele, suured koerapääd olid tahvli-tele nikerdatud. Mind haaras ääretu

üksindusetunne ja hirm riivitatud uste taha jääda.

Kui tagasi minnes kohtasin prouat saalilävel, oli kõik hoopis rõõmsam ja heledam. Tundsin, et olin kord elus seisnud sama inimese ees täpselt samuti. Valge siid langes ta jalalabadeni; tume ja särav oli ta ise selles. — Elli Amra — tõusis üks nimi mu huultele. Tema aga kõneles mulle lähenedes:

Olen sind oodanud väga kaua ja otsinud igalt poolt. Oled siin lagu-nevas hoones. Kust võisingi teada, et sa oled siin! Üks käsi on sul suurem kui teine.

Ma tundsin ta pehmeid sõrmi oma peos. Ta säras üleni ja mu süda liigutas ennast rinnus. Ta tumedad silmaterad lähenesid mulle, ikka tugevamini, tihedamalt, luust läbi.

Siis kadus unenägu kuhugi teadmatusse, aga silmad jäid minusse. Avasin oma laud ja nägin läbi auklise katuse hommikuvalgust sisse vaatavat. Nüüd ma teadsin, kust otsida oma Elli Amrat. Mulle meenus kurvas selguses mu nooruse unistus Õpetajaks saada. Aga mul oli hää meel, et ma ainult nii saan ükskord oma Suure Õnne. Mida ilmajäänum ma olen, seda rohkem mulle on teda antud.

Sellest päeva-algusest pääle ot-sisin aiunlt Teda ja mind rõõmustab teadmine, et ma Teda iialgi ei taba. Kogu sügise läbi on see nägemus mind hoidnud imelikes võõrais meeleoludes. Olen uskuma hakanud, et Tema pärast sain ma niisuguseks hulguseks nagu ma olen. Tunnen, et juba ammu enne seda unistasin oma Elli Amrast, aga ma ainult ei teadnud, et mõtlen Teda.

Mõtisklusi Ed. Laugaste lahkumise puhul.

On inimesi, kes end õnnelikult ja mugavalt tunnevad vaid säääl, kus neile aplodeeritakse, kus neile öeldakse meelitusi ja komplimente, kus neile suitsetatakse viirukit ja lauldakse „hosianna!“

Karskusliikumises ei taha ja ei suuda kaasa rünnata sellised inimesed. Noorsootegelasedki saavad publikult tänuks loorberipärgade asemel ennekõike sapiseid irvitusi, sarkastilisi salvamisi, teravaid torkeid, labasemaidki mõnitusi ja valusaid „kõrvakiile“. See on iseenesest loomulik ja arusaadav, sest just enese-kasvatuslik - elureformistlike noorkarsklaste püüdlused on pörkunud meie seltskonna enamuse hedonistliku mugavuse ja vastutustundetu mina-kultuse vastu. Ja mõnusat olesklemist häiriv rünnak piitsutab inimeste, egoismi asuma opositsiooni.

Kui siiski ksv. E. Laugaste on Noorsoo Karskusliidu staapi juhtimas suutnud püsida üle seitsme aasta, siis seda küll päämiselt truuduse tõttu oma sisemistele veenetele — tahtmata teistele meeldida, tahtmata alati pärivett ujuda.

Endale ikka kindlaks jäädes on tal alati julgust olnud vajaduse korral otsus langetada ka enamuse vastu, ka kõigi vastu, oma parimate tuttavate ja sõpradegi vastu. Selline karakterikindlus olgu eriti hinnatud olevikus, mil kahjuks järjest näeme inimesi müümas oma mina.

Ksv. E. Laugaste julgus ja tahe enese teostuseks ja ise olemiseks on inspireerinud teisigi, see on sugestiivselt mõjunud Liidu juhatusegi tööle ja otsustele, see on kahtlematult mõjutanud kogu noorsookarskusliikumise elujulge vaimu ja radikaalsemategi põhimõtete kujunemist.

Tahtmata siinkohal peatuda üksikasjalikumalt ksv. Laugaste teeneil ja isiklikel omadusil, ei saa siiski vaiki-

Eduard Laugaste.

des mööduda tema võimest otse intuitiivselt läbi näha ja mõista olukordi ja inimesi.

Kõige ägedamategi Liidu vastu sihitud rünnakute puhul on ksv. Laugaste suutnud õigesti näha jõudude iseloomu ja motiive. Just see on võimaldanud Liidu juhatuselegi leida rünnakute pareerimiseks õiget ja tulemusiandnud taktikat.

Inimestetundmises on ksv. Laugastel võime püsida realsel pinnal. Ksv. Laugaste ei idealiseeri uustulnukaid, uusi võitluskaaslasi, tema ei võta ka noorkarsklasi kui mingeid õilsuse ja tugevuse kehastusi, vaid ta näeb noores ennekõike tüdrukut ja poissi, kellel voorusi, kellel tihti inimlikke nõrkusigi.

Ksv. E. Laugaste lahkumisel pääsekretäri ametist võime rõõmuga aktseptida ta edasijäämist Liidu juhatusse. See võimaldab edaspidigi noorkarsklasile osasaamise ksv. E. Laugaste isiklikest väärtusist ja seniseist rikkalikest kogemustist.

Heinrich Mark.

ENK 2. novellivõistlus.

ENK II novellivõistlusele oli tulnud ümmargune arv saadetisi — 10 novelletti. Novellivõistluse žürii koosseisus kirjanik J. Sütiste, prof. A. Oras ja üliõp. G. Laugaste. Kink otsustas välja anda ettenähtud auhindadest kaks 2. auhinda, nimelt märksõna „Ego“ all sissetulnud „Pühajõe legend“ — autoriks Jüri Viirde Tallinna kolledžist ja „Kastemadu“ märksõna all saabunud „Tema ja nemad“ — autoriks Karl Allik Tallinna Realgümnaasiumist. Pealeselle otsustati välja anda kaks ergutusauhinda, nimelt „Vemmal“ märksõna all saabunud kirjutisele „Seiklus maanteel“ ja „Alang“ märksõnalisele „Maine olemine“. Esimese autoriks osutus Erich Ennus Järva-Jaanist, Kodukeskkooli õpilane ja teise autoriks Karl Tõnberg Hattu Kirikkülalt. 2. auhinnaks on ette nähtud autori oma valikul ilukirjandust, mille üle astub autoriga läbirääkimisse Liidu büroo. Ka ergutusauhindadeks on ette nähtud ilukirjandust juhatause äranägemise järgi.

Žürii otsus auhinnatavate tööde kohta kõlaks kokkuvõttes järgmiselt:

„Pühajõe legend“. Õige ajalikult, kuigi pisut liigse ilutsemisega kirjutatud jutustus, kontuuridelt üsna selge ja küllalt teravajoonelise lõppplahendusega. Ka legendaarsele sisule vastav stiil on leitud, kuigi on konarlusi.

„Tema ja nemad“. Üldiselt üsna voolavalt hea tähelepanuvõimega, mõnigi kord elava dialoogiga kirjutatud, kirjeldused sägeli õige reljeefsed, heatujuline üldtoon läbi peetud, kuid ehitus on ebamäärane ja laialivalgub, esineb tihti lödvalt kirjutatud kohti ning vähemotiveeritud

Jüri Viirde. *)

Sündinud 28. detsembril 1916. a. Võrus.
Õpib praegu Tallinna Kolledžis.

lahendus toob pettumuse. Puudub terviklikuks koondamise oskus.

„Seiklus maanteel“. Sisult väheütlev, kuid hea, kuigi pidurdamata humoristliku võttega esitatud anekdoot, millel siiski kahjuks puudub küllalt teritatud lõpp, nii et jutt jookseb pisut tühjt.

„Maine olemine“. Veidi saamatult ja paisutatult, kuid soojuse ja asjalikkusega esitatud tõsielu lõik.

Üldiselt ei ole võistlusnovellid kõrgel tasemel. Sisuliselt on märgata rohkesti naiivset suhtumist ainesse, keeleoskus jätab palju soovida, stiilis leidub ülearust ilutsemist ja lüüritsemist, mille asemel tuleks soovitada lihtsust ja asjalikkust ning terasemat tõelikkuse vaatlust. Aineid ei osata esitada küllalt keskendatult ja tervikuliselt. Kuid eeldusi kirjutamiseks on mitmel ja hoolika töö järgi võib mõnigi võistleja järgmisel esinemisel teenida hindavama otsuse.

*) Karl Alliku pilt ja novellikatke ilmub ruumi puudusel „Kevadiku“ järgmises numbris.

Tallinna koolinoorsoo töömait.

Igapäevase õppetöö kõrval leiab ärk-sam osa gümnaasiuminoorusest aega ka kultuuriliseks isetegevuseks, endaarendamiseks omaloomingu ühise viljelemise teel. Selleks on peagu kõigis Tallinna gümnaasiumes ja keskkooles teotsemas kirjanduslike, karskuslike või üldkultuuriliste sihtidega organisatsioonid — õpilasingid. Säärased organisatsioonid pole küll suutnud haarata õpilaste masse, nagu on seda teinud näit. spordiringid, kuid nad ühendavad siiski õpilaskonna paremiku, kultuurijaruse „eliidi“. Sääraseina väärivad need rakused suurimat tähelepanu kui koolinooruse vaimsete püüdumete kajastajad. Peatume seepärast pilguks üksikute koolide ürituste juures.

Innukamat teotsevaist ringest tuleks mainida Poegl. Reaalgümnaasiumi Kirjandusringi. Ring on veel võrdlemisi noor (kaks õppeaastat), kuid on suutnud juba mõndki üritust teostada. Käesoleval õppeaastal on korraldatud näit. kaks avalikku kirjandusõhtut, kus esinesid ringlased oma kirjanduslike katsetustega ja muusikapaladega, üks maateaduslik huviõhtu valguspiltidega ja mõned referaatkoosolekud. Viimased on mõeldud peamiselt liikmeskonnale kirjanduse- ja kunstiküsimuste omavaheliseks arutamiseks. Suurimaid ettevõtteid on ajakirja „Realisti“ väljaandmine. „Realist“ ilmub trükitult heale paberile, mitmekesise sisu ja rohkete illustratsiooniga ning on võitnud täiel määral õpilaste poolehoidu. Aktiivsemad tegelased Ringis on P. Mägi, M. Pesti, K. Allik ja P. Reinhaus.

Samasihilisele tegevusele on pühendatud Gustav Adolphi gümnaasiumi Kultuuriring „Koidu“ energia. Koitlased annavad välja ajakirja „Eos“, kus käsitellakse kultuuriprobleeme ja avaldatakse oma kirjanduspalu. Võrdlemisi vana organisatsioonina on „Koit“ suutnud koondada enda ümber arvuka õpilaspere. Tuntumad tegelased on „Eose“ peatoimetaja R. Rebas ja K. Siiberg.

Poegl. Kommertsgümnaasiumis poisid annavad välja ajakirja „Poiste Hääl“, mis ilmub haruldaselt tihti — neli korda kuus! Kuid selle arvel kannatab see leht kohati tehniliste puuduste all. Eriharrastusist on enam levinud male. Ajakirja toimetavad R. Müürmann, A. Kranich, V. Roopal, O. Maar, A. Kuldsepp ja R. Leol.

Kunsttööstuskoolis taotlevad kultuurilisi sihte endaarendamis-, muusika-, kirjandus- ja kunstiringid, mis on ühinenud õpilasingide Koondisse. Viimane annab välja

eriti trükitehniliselt ja illustratiivselt täiuslikku albumit, kus vastavalt kooli iseloomule domineerivad head kunstilised reproduktsioonid.

Oma ajakirja „Lumeni“ ümber on koondunud ka Prantsuse Lütseumi isetegevuslased.

Suurimas tütarlastekoolis — Kommertsgümnaasiumis — puudub küll ajakiri, kuid teotseb agarasti Endaarendusring, korraldades referaat- ja huviõhtuid kultuurinäheteks käsitlemiseks.

Nii näeme, et enamikus koolides teotsevad kõrgete sihtidega ringid ja mitmed neist suudavad anda välja oma ajakirju, mõnikord üsna soliidseidki (näit. „Realist“ ja „Eos“). See tõestab, et neil ringel on elujõudu ja teotahet küllaldaselt. Mis aga jätab soovida, on organisatsioonide omavaheline side. Viimane puudub praegu peagu täiesti, on aga õhutamiseks uutele saavutustele vajalik. Seepärast tuleks tõsiselt kaaluda mingi koolidevahelise keskoorganisatsiooni asutamist, kas või selle taolise spordiorg-i (TKSÜ) eeskujul.

M. P.

Tallinna Pedagoogiumis töötab 2 õpperingi — muusikaring ja sordiring.

Draamarang, mis varematal aegadel hoogsalt tegutses, on likvideeritud, kuna näitekunst võeti möödunud õppeaastal sundusliku õppeainena tunnikavadesse.

Suuremat aktiivsust eelpoolmainitud ringidest on üles näidanud muusikaring, korraldades kontserte, referaat- ja muusikaõhtuid ning koorijuhtimise kursusi, et valmistada praktikante ette tulevaks seltskonnatööks. Koorijuhtimise kursusest, mis ka praegu töötab, võetakse elavalt osa, kuna praktikandid on teadlikud, et seda tulevikus seltskond vajab iseäranis maal. Koorijuhtimise praktilist osa juhatab muusikaõpet. A. Pruul. Teoreetilist osa käsitama on kavatsatud paluda kedagi väljaspoolt — vastavat eriteadlast.

K. V.

Keskkoolide õpilaste esperanto-kursus Tartus.

Tartu Esperanto Seltsi ja ENK Esperanto Toimkonna ühisel algatusel korraldati linna koolivalitsuse loal sel semestril Tartus ühised esperanto kursused Tartu keskkoolide ja gümnaasiumide õpilastele. Kursuste juhatajaks oli õpetaja pr. A. Mauer-Tshakna ja kursused toimusid linna 15. algkooli ruumes. Osavõtjate enam oli poeglaste koolidest nagu, H. Treffneri gümnaasiumist, Poeglaste gümnaasiumist, Õhtugümnaasiumist jm.

Tõrva Ühisgümnaasiumi ja Keskkooli Karskusringi tegevusest.

TÜG. Karskusring asutati 10. juunil 1925. a. 10 aastat — küllaltki pikk periood säärasele alaliselt liikuvale org-ile nagu on seda õpilasring, mille liikmed ja juhid uuenduvad peagu igal aastal ja kus parim tegevusaeg piirdub 1—3 aastaga.

T. Ü. G. Karskusring asutati 1925. a. kevadel ja varsti haaras ta ainukese koolis töötava ringina enesesse peagu kõik õpilaste isetegevuse alad. Nimetagem ainult spordi-, kirjanduse-, muusika-, ajakirja-, male-, kooperatiivi-, teelaua- jne. toimkondi. Säärane killustatud olukord kutsus välja mitmesuguseid „kriise“, millest kujunes äärmine ametlikkus ning paberlikkus. Ringi tegevus seisis peagu ainult säärase toimkondade-leegioni valimistes ja ametite jaotamises. See kestis kuni 1934. a. kevadeni, mil mindi üle õpilasringide normaalpõhikirjale, mis likvideeris kõik ringi kõrvaltoimkonnad (peale kooperatiivi). Tekkisid uued ringid: spordiring ja poolametik ajaloo-filosoofia praktikum ning lõpuks esperantoring.

Ringi hiilgeajaks võib nimetada 1929./30. ja 1930./31. a., millest võiks märkida: klassiesindajate süsteemi sisseadmine, kergejõustiku-, suusa- ja võrkpallivõistluste korraldamine, arvukad referaadid ja huviõhtud, noorsootegelaste kursustest, noorsoo karskuskongressist ja Liidu suvipäevadest, maakondlikust karskuspäevast ja noorte pühast rohkearvuline osavõtmine ja neil esinemine, ajakirja „Välje“ väljaandmine (mõned numbrid trükitult), novellivõistlused, teelaua- ja kooperatiivi korraldamist jne. jne. Samasse aastasse kuulub ka avalik aktus kohalikus seltsimajas, mis on jäänud ainulaadseks ringi avalikuks esinemiseks väljaspool kooli. Ka liikmete arv omandas haripunkti, tõustes 77-le.

Esimeestena on ringi tööd juhtinud: R. Vaabel (1925./26. a.), Ed. Treu-Laugaste (1926./27. a.), L. Illisson (1927./28.—1929./30. a.), H. Karolin (1930./31. a.), J. Tiivel (1931./32.—1932./33. a.), E. Madisson (1933./34. a.) ja V. Hendrikson (1934./35. a. alates). Neist on juba mitmed saavutanud tunnustuse karskusliikumise alal ja kõigile noorkarsklastele tuntud.

Alates teist aastakümnet võib märkida, et ringi tegevus on omandanud teatava stabiilsuse, mida näitab kujukalt 40 ümber püsiv liikmete arv. Ollakse pidevalt kontaktis ENK-ga, võetakse esindajate kaudu osa Liidu ühisetevõtteist (karskuskongress, noorsootegelaste kursus, asemikekogu jne.). Liidu juhid on ringi korduvalt külastanud, on antud karskuseksa-

meid, milleks möödunud aastal moodustati õpiring. Ringi juures töötab õpilaskooperatiiv, mille läbimüük möödunud aastal oli 300 krooni.

Tähtsamaks ürituseks käesoleval aastal on seinalehe väljaandmine, mis ilmub üks kord nädalas. Ringi juhib juhatuskoosseis: V. Hendrikson (esimees), H. Tõnisson (abiesimees), L. Taugsoo (sekretär), E. Leesment (abisekretär) ja E. Roos (laekur).

V. H.

Liidu teateid.

Uus pääsekretär.

Neil päevil lahkus Liidu pääsekretäri kohalt *Eduard Laugaste*, et minna kaitseväkke sundaega teenima. Uueks pääsekretäriks valis Liidu juhatuse mag. phil. *Aleksander Elango*, kes asub tööle 1. mail. A. Elango on Liidu endine kauaaegne esimees, kes lahkus 1929. a., et minna välismaale õpinguid jätkama. Pärast kodumaale tagasitulekut on ta töötanud E. Karskusliidu juhatuses, on Akadeemilise Karskusühingu esimees ning Kodukasvatuse Instituudi sekretär. Mag. Elango on ühtlasi õppeülesannete täitja Tartu ülikooli pedagoogika õppetooli juures.

Premiaid „Kevadiku“ tellimiste kogujaile.

Neile, kes 5. aprillini on saatnud talitusele 10 ja enam „Kevadiku“ aastatellimist, langesid loosimisel järgmised preemiad:

O. Ibius — P. Jacobsen, *Niels Lyhne*.

V. Hendrikson — Cervantes, *Don Quijote*.

Raamatud saadetakse välja neil päevil.

Uueks tähtajaks Liidu juhatuse määras 1. oktoobri. Kes selleks ajaks on võtnud vastu kõige enam „Kevadiku“ aastatellimisi (seejuures mitte alla 20 tellimise), saab kindla preemiana *suusad*. (Poolaastatellimised loetakse kokku). Kes üle 10 tellimise saatnud, nende vahel loositakse väärtuslikku kirjandust (*Kalevipoeg*, *Hugo Jumalaema kirik Pariisis*, *Zola Sõkaevurid* jne.).

Eesti Noorsoo Karskusliidu VIII suvipäevad

Tõrvas 19.—21. juunini 1936.

Reedel, 19. juunil:

- Kl. 20 — Avaaktus ja tutvumisõhtu. Kavas: 1. Tervitus — Liidu esimees J. Tork. 2. Avasõna — Tõrva ühiskümn. dir. M. Kand. 3. Peokõne — Tõrva linnapäa J. Viks. 4. Muusikalisi ettekandeid. 5. Seltskondlik osa.
- Kl. 22.30 — Ühine minek lõkketulele.
- Kl. 23 — Lõkketuli.

Laupäeval, 20. juunil:

- Kl. 10 — I töökoosolek. Kavas referaadid: 1. „Rekordsport ja tervisvõimlemine“ — Ülikooli võimlemisõpet. A. Kalamees. 2. „Karskusliikumise programmilisi ülesandeid“ — E. Karskusliidu pääsekretär E. Kubjas. 3. Pildistamine. Vabaharrastused rühmades: ujumine, võimlemine, pallimäng, spordimängud, tennis.
- Kl. 17 — II töökoosolek. Kavas referaadid: 1. „Loodus elamuste allikana“ — looduskaitse inspektor dr. G. Vilbaste. 2. „Matkamisest“ — muinsuskaitse inspektor mag. E. Laid.
- Kl. 21 — Noorte kunstiõhtu.

Pühapäeval, 21. juunil:

- Kl. 8 — Ühismatk: Tõrva—Pokardi—Helme varemed—Orjakivi. „Tõrva ümbrusest ja ajaloo“ — õpet. E. Karolin.
- Kl. 12 — Ühislõuna Helmes.
- Kl. 13.30 — Väljasõit Jõgevestele (Barklay de Tolly hauamonument).
- Kl. 18 — Lõppaktus. Kõne — palutud õpet. A. Herman.
- Pärast suvipäevade ametlikku lõppu korraldatakse soovijaile ühismatkad kahes suunas:
1. Tõrva — Taagepera — Karksi — Sinialliku — Viljandi.
 2. Tõrva — Pähksaar (Võrtsjärves)—Pühajärv—Otepää — Palupera.

Teateid.

1. Suvipäevad on Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi poolt lubatud ja peetakse Tõrvas, Tõrva Ühiskümnnaasiumi ja Keskkooli ruumes.

2. Suvipäevist võivad osa võtta kõik Liidu liikmed-organisatsioonid, üksikliikmed ja kõik eesti koolide õpilased.

3. Osavõtust tuleb teatada Liidu juhatusel hiljemalt kuni 12. juunini saates järgmised andmed iga osavõtja kohta: 1. ees- ja perekonnanimi, 2. aadress, 3. kus koolis õpib või missugusesse orgi kuulub, 4. kas soovib ühiskorterit ja 5. kas soovib raudtee-hinnaalanduse tunnistust ja missugusest jaamast missuguseni (Puka, Valga, Viljandi), 6. millal (kuupäev ja Pukka, Valka või Viljandisse jõudmise aeg) kavatseb sõita.

4. Osavõtjaile on loota 50 % hinnaalandust raudteesõiduks. Selleks tuleb nõutava aegsasti Liidu juhatuselt vastav tunnistus (vt. eelmine punkt!), mis tuleb pileti ostmisel sõidu lähtejaamas ette näidata.

5. Tõrva pääsemiseks tuleb sõita raudteel Puka, Valga või Viljandi jaama. Neist jaamadest pääseb Tõrva omnibustel, mis sõidavad välja Pukast igapäev kell 7.00 hommikul, ja teisip., neljap. ja laup. õhtupoolikul kell 14.15. Valgast kell 9.00 hommikul ja päale lõunat 16.30. Viljandist päale lõunat, kell 16.15. Sõiduaega vaadaku igaüks veel ise suvisest sõiduplaanist järgi,

kuna selles on muudatused võimalikud.

NB. Omnibuste väljasõidukohtadeks on: Viljandis — omnibustejaam (mitte raudteejaam), Valgas — postkontori esine, Pukas — raudteejaam.

Kellel vähegi võimalik, see sõitku nii, et jõuaks Puka jaama 19. juuni hommikul või Valka 19. juuni lõunaks (umbes kell 14.00), mil neist kohtadest viivad omnibused väljaspool sõiduplaani suvipäevlasi Tõrva.

6. Omnibuse sõiduhind on (üks ots): Puka-Tõrva kr. 1.20, Valga-Tõrva kr. 1.20 ja Viljandi-Tõrva kr. 1.70. Suvipäevist osavõtjaile on lubatud Puka-Tõrva ja Valga-Tõrva liinil ja on loota ka Viljandi-Tõrva liinil suvipäevade osavõtukaardi ettenäitamisel poole hinnaga sõit. Osavõtukaardi saadab Liidu juhatus ainult neile, kes on punkt 3 ettenähtud korras osavõtust teatanud.

7. Osavõtjad, kes selleks soovi avaldavad, saavad 18.—22. juunini maksuta ühiskorterit. Magamisriided kaasa võtta.

8. Suvipäevade büroo asub 18.—22. juunini Tõrva gümnaasiumi ruumes. Enne seda pöörduda kõigis suvipäevadesse puutuvais küsimusis E. Noorsoo Karskusliidu juhatusel Tartus, Gustav-Adlofi 18.

„Kevadik“

Noorsoo enesekasvatuse ja elureformi ajakiri

ilmub 13.-ndat aastakäiku.

„Kevadik“ on ainuke omalaadne noorte huve mitmekülgselt haarav ajakiri, andes sõna kõigis noori puudutavais ja üldkultuurilisis küsimusis.

„Kevadiku“ kaastöölisiks on peamiselt noortesõbralikud kultuur- ja noorsootegelased ning noored ise. 1935. ja 1936. a. on näit. „Kevadikus“ kirjutanud: V. Adams, K. Ader, Ed. Ahas, A. Aspel, J. Bechter, A. Elango, Ed. Hubel-Metsanurk, F. Huik, O. Ibius, B. Kangro, A. Kuum, J. Köpp, J. Käosaar, L. Laja, Ed. Laugaste, A. Loring, A ja H. Mark, Fr. Olup, A. Oras, R. Paris, A. Pliip, J. Piiper, H. Rajamaa, A. Sang L. Sapotzki, H. Talvik, P. Treiberg-Tarvel, J. Tork, P. Viiding, R. Õunap jt.

„Kevadik“ ilmub kuus numbrit aastas. Tellimishinnaks on 1936. aastal: $\frac{1}{1}$ a. 75 s., $\frac{1}{2}$ a. 40 s., üksiknr. 15 s. Liidu liikmeile ja koolide lugemislauadadele on tellimishinda a'andatud 50 sendile aastas.

„Kevadik“ ootab noorilt värsisepilt, proosakatsetajailt ja taideharrastajailt mitmekesist kaastööd.

„Kevadik“ väärrib

tellimist, lugemist, levitamist.

„Kevadik“ ilmub — 6 nr-it aastas. Tellimishind $\frac{1}{1}$ a. 75 s., $\frac{1}{2}$ a. 40 s., üksiknr. 15 s.

Väljaandja: Eesti Noorsoo Karskusliit. Vastutav toimetaja: dr. phil. Alfred Koort. Tegevtoimetaja: Eevi Lassen. Toimetuse liikmed: Johannes Feldmann, Otu Ibius, Eduard Kubjas ja Arkadi Stanovitš.

Toimetuse aadress: Tartu, Gustav-Adolfi t. 18—2, postk. 86, telefon 404.

G. Roh'ti trükk, Tartus 1936.